Kamag byriin proliitaarinar negedegtii — Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Buriaad-Mongoliin

# YNEN

BK (b) namiin B-M. moƶkom ba B-M. resp. TK bolon yiledb. eblelin B-M. ƶɵblɵliin ɵmɵnɵɵs ɵdɵr byri niitelegdene. Ƶilde garça baina.

1933 onii Sentiaabriiin 3 iin ɵdɵr

№199 (1056)

Zakika yne

Sara byriiin 2 tɵk. 50 mɵngɵ 3 sariin 7 tɵk. 50 m. 6 sariin 15 tɵk. 12 sariin 30 tɵk. dugaar nezeediin yne 10 mɵngɵ

„YNENII“ KOROONII AADRIS Центрсоюзная, 19. №телефонов: редактора-344, секретаря-323.

## 2-doki kagas ƶil dotor tasaldaliigi usadkaka

Mɵnɵɵ ɵdɵriin dugaarta Buriaad-Mongoliin respyybligiin ulasiin aƶa yiledberiiin 1933 onii tyryyşiin kagas ƶiliin dyngyyd tukai BK(b) namiin MK-iin tobçoonii togtool tolilgdobo.

Kerbee Buriaad-Mongoliin respyyblig bol enyynii urida imagta mal—tariaalan aƶaltai baisan bɵgɵɵs mɵnɵɵ ɵɵriingɵɵ 10 ƶiliin kugacaa dotor aƶa yiledberiiin talaar yzegdee ygei jikenyyd ilaltanuudiigi dabaƶa odoo agro-indyystriiin respyyblig bolƶo çadasan baina. Gebel Parovooz zasabarilaka ba vagoon baiguulka zavoodiin barilga, makanii kombinaad, onisozoruulagdasan şiliin zavood g. m. jike jikenyyd, ganca kan BMR dotoroo bişe Kiƶaar dotoroo ba Byke Kolboo dotoroo ud katai aƶa yiledberinyyd baiguulag daƶa baikiin gadana: Cɵkiin arisanii zavood, Goloviinski çuluu nyyrsenii uurkai, tɵmɵr şudkalgiin zavood (Mikanliit), Selengiin Soodo-sylifaadiin zavood, niiƶne-viroozovkiin kirpiiciin zavood ba modonii zavood g. m. zarimuudani kemƶeegeer bagaşaguuç bolbol ai kabtar jikenyyd udka çanartainuud aƶa yiledbarinyyd kɵdɵlmɵrilƶɵ baina.

**Ede ilaltanuudiin dabaltanuud bol Leeninii yndesenii bodolgiigi BK(b) namiin ba tyynii TK-iin bolon kɵdɵlmɵriçɵn angiiin ƶoloodogço inag nɵkɵr Staalinii ƶɵb bejelyylen gyicedkesenii yre ni bodoto deeree mɵn aƶai.**

Buriaad-Mongoliin respyyblig bol socialiiş baiguulaltiin byke froontonuud deere şiidkekii ilaltanuudiigi dabakatai kamta oron ulasaa kamagaalka suuriligi ulam byri bekiƶyylƶe gyn jike kolbooto ulaslingaa dorno kiƶaariin kiliigi bata kamagaalalcakiin negen naidabaritai tulguuri bolƶo çadasan baina.

Aƶa yiledberinyydiin tyrgen teempeer urgakatai kamta yndesen aƶalçadiin dundaki erkim kubiaas yndesenii proletaariiin kaadriigi baiguulka jabadal adali kegƶɵn urgaƶa ba jɵrɵnkii enyynii urida —kaanta zasagiin yjede kargis karankii darlalta bydyylig baidaliin erkede beki zarçamƶasan aƶalçad bol odoo şine bolson baidalda şuud şilƶen oroƶo mederelte bolbosoroltoi idebkitei socialiis baiguulagçad bolson baina.

„Nege cokisoor darlaltiin ginƶiigi tasacokison, tedenii kuuçanii yndese jasatanii koorondiin temeceliigi ƶogcoon tasalsan, olon ondoo jasatai arad zonii nairamdal zokiookiin tula yndese kɵresiini ceberlesen ba orosiin proletaarta gancakan Rosiin bişe karin Jevroopo ba Aazidaki tyryynii bagajasatai aka dyyneriin itegeke naidaka yzeliigi olgoƶo egesen baina“ (Staalin).

Ynekeeree tere kolbooto ulasiin olon temen baga jasatai aƶalçan aradiin koorondiin aka dyyneriin eb nairamdaliin yndesen deere ba tyryylen jabasan proletaariin tɵbyydiin ɵdɵr byride tus lamƶa yzyylsen bolon komuniis nam ba tyynii TK nɵk. Staalin tyryytei onobçotoi mergen kɵtɵlbɵri egesenii ildaraa Buriaad ulasiin aƶalçan arad bol ɵɵriingɵɵ 10 ƶil dotoroo, maşa kolo koino kozomdoson bɵgɵɵd balar cagiin bydyylig josonii ekonoomiko, aƶa akuin ba sojol bolbosoroliigi yndeseereni socialiis josoor şinedken ƶasaka zam ɵngɵrgɵgdɵsɵn baina.

Ene ilaltiin dabaltanuudiigi temdegleketei kamta dutuu dundanuudiigi dairan ygei kaƶuugaarani garçaj jaabaç bolno ygei. Buriaad-Mongol respyybligiin byke kɵdɵlmɵrilƶɵ bykii aƶa yiledberinyyd bolbol 1933 onii—kojordugaar tabanƶiliin tyryyşiin kagas ƶiliin kugacaa dotoroo aikabtar jikenyyd tasaldaltainuudaar kɵdɵlmɵrilsɵn baina.

Byteen gargaka edleliin talaar tyryyşiin kagas ƶiliin tɵsɵb bol 26-27 onuudiin kɵdɵlɵcɵgyi cengeer dooro gyicedkegdeseni baina: Goloviinsk Çuluu nyyrsenii uurkai—32,5 kubi, Selengiin Sylifaadiin zavood—52,8 kubi, Cɵkiin arisanii zavood—97,4 kubi, Niiƶne viroozovskiin kirpiiciin zavood: kirpiice cokilgoor—10 kubi, kirpiice galdalgaar—0 kubi, arki nerelgiin zavood—36,9 kubi, piivo şanalgiin zavood—18,4 kubi, Tipograafi—86,9 kubi, Mikanliit—40,3 kubi. Ede gyicedkeliin too bol olonki aƶa yiledberinyydte ɵngɵrsɵn 1932 onii tyryyşiin kagasiin gyicedkelees kemƶeegiin talaar dooşoo bolko ene ƶilde ulasiin aƶa akuin ɵngɵrsɵn ƶiliinkees muu kɵdɵlmɵrilsɵniigi gereçelne şuu.

Ilangajaa Kirpiiciin zavood, Goloviins çuluu nyyrsenii uurkai, arkiin zavood ba Miliinliit—ede aƶa yiledberi buzagai sula kɵdɵlmɵrilsɵn baika jum.

Byteen gargasan edleliin çanar bol tonç kangalta ygei. Byteesen edleliin ɵɵriin yne bol dooşo orokiin orondo gedergee deeşee urgasan baina gebel:

1) Sylifaanii zavoodiin talaar—12,5 kubi urgasan, 2) arkiin zavood—59,6 kubi, 3) spirtoovoçno zavoodiin talaar—76,4 kubi, 4) piiviin zavoodiin talaar—89,9 kubi g. m. urgasan baina.

Kɵdɵlmɵriiin kyçenii uraska jabadal, ulasiin aƶa yiledberinyydte tyryyşiin kagas ƶil dotoroo ɵngɵrsɵn ƶiliinkitei sacuulƶa yzebel jike baina. Ƶişeelbel, dunda zergiigi abaad yzekede ene tyryyşiin kagas ƶilde kirpiiciin zavood bol 29 kɵdɵlmɵriçɵniigi (41,7 kubi—kɵdɵlmɵride ezelegdeƶe bykii kɵdɵlmɵriçɵdiin) abasan ba kɵdɵlmɵriɵɵs gargasani (ɵɵsɵdɵɵ garagçadtai) 23 ky juu ali 35,91 kubi bolno. Tiikedeni ɵngɵrsɵn ƶilde mɵn tyryyşiin kagas ƶil dotoroo 39 kyn (39,6 kubi) abtasan ba 17,4 kyn garasan (17,5 kubi) baika jum.

Tyynçelen bişe bişe aƶa yiledberinyyd deere kɵdɵlmɵriçɵnii erke bol ene meteçelen yzegdel karuulna.

Kɵdɵlmɵriçɵnii kɵlɵsɵnii talaar abaad yzebel jɵrɵnkii deere ɵngɵrsɵn ƶiliinkees deeşee kegƶɵsɵn bolboç basa aƶaliin byteeciin kemƶeegees bolko baina şuu. Kaana kɵdɵlmɵriiin byteese dooro muu bainab tende kɵdɵlmɵriçɵnii kɵlɵsɵ muu baika josotoi, kaana kɵdɵlmɵriiin byteese debƶesen bii tende kɵdɵlmɵriçɵdiin kɵlɵsɵn erke bişe deeşee urgasan baika josotoi. Gebeç 1933 onii tyryyşiin kagas dotoroo bagcaalagdasan kɵlɵsɵnii foondo bol kediiç kɵdɵlmɵriçɵdiin dutamag baibaç, gyiced şakuu gargaçalagdasan baina.

Socialiis mɵriicɵɵ ba udaarnigçalga g. m. aƶaliin socialiis meetoduudiigi ɵrgɵɵr delgeryylge bol josotoi kubilaltiigi olson ygei b: sylifaadiin zavood ba kirpiiciin zavood kojorto soc-mɵriicɵɵdɵ kajijaadasani 39 kubi ba 45 kubi kooriin koorondo kɵdɵlsɵn ba mɵn bişe aƶa yiledberinyydte.

Ekeneriin aƶaliigi nebteryylge bol byke aƶa yiledberinyyd (Cɵkiin arisanii zavoodoos bişed) muugaar jabuulagdaba.

Caaşaa aƶa yiledberiigi yndeseƶeryylke jabadaliigi abaad yzeke bol dooro şinƶeliigi karuulna: Kirpiiciin zavoodto mai sarada 97 kɵdɵlmɵriçɵdɵɵs buriaad kɵdɵlmɵriçɵd 8 kyn juu ali 8,2 kubi baisan, ene yjede ɵngɵrɵsɵn ƶilde buriaad kɵdɵlmɵçɵdɵni 29,9 kubi baisan. Sylifaadiin zavoodto yndeseƶeryylgiin proceent bol 34,6—61 kyrter proceent bolson bɵgɵɵd mɵnɵɵ ƶilde 13—50 proceent bolno. Cɵkiin arisanii zavoodto mɵn tere meteçilen.

Ede tasaldaluudiin şaltagaan jun bii?

Arkomaaduud ba aƶa yiledberinyydiin direegtoruud aƶaliin teeknigiin kɵtɵlbɵriigi imagta muugaar tabisan. a) Kɵngɵn aƶa yiledberiiin arkomaad ɵɵriingɵɵ kɵdɵlmɵriigi mɵnɵɵ boltor şinedken baiguulƶa çadaa ɵdii ba tyyn çelen Tedken kangaka Arkomaad ba Burlees gegçed ynendee aƶa yiledberinyydiin asuudaluudaar kɵdɵlmɵrildɵg ygei ba ɵɵsɵdiingɵɵ aƶa yiledberinyydiigi kɵtɵlbɵrildɵg ygei.

Yiledberi sangiin tɵsɵbiin tɵlɵɵ sain çanariin tɵlɵɵ ba byteen gargasan edleliin yniigi kimdaruulkiin tɵlɵɵ zarim namiin emkinyydiin zygees (Veerkne-Ydiinskiin, Alairiin ba Selengiin) josotoi ynekeer temecel ygei baisan.

Ceekenyyd, brigaadanuudta bodoto emkidkeliin kɵdɵlmɵri ɵrgɵdkɵkɵ, yiledberi deere komuniistnariin avangaardiin yyrgiigi deeşelyylke, aƶaliin socialiis meetoduudiigi çangadkaka, aƶaliin zarçamiigi bekiƶyylke ba kɵdɵlmɵriiin kyçiigi kɵkɵƶyylke metiin talaar namiin doodo şatiin yyryydte bodoto tusalamƶa kyrgeke ba ɵdɵr byriiin onobçotoi mergen kɵtɵlbɵriigi bejelyylkiin orondo kokom ba aikomuud bol jɵrɵnkiigeer kɵtɵlbɵrilƶɵ suudalaar ba jɵriin jariaagaar kiƶaarlasan baina.

Namiin yyryyd bol aƶa yiledberinyyd deere oosotoi yiledberiiin asuudaluudaar kɵdɵlmɵrildɵg ygei ba komuniist byriiigi, ker zerge yiledberi deere idebki emkidkelee ba avangaardiin yyrgiigi gargasaniigi nariaar baicaan kinana ygei.

Profsojuuziin emkinyyd ba yiledberi deere kɵdɵlmɵriɵɵ imagta muugaar tabisan ba mɵnɵɵ boltor yiledberiiin zorilgonuudiin kaƶuuda baina.

Aƶa yiledberinyydiin kɵdɵlmɵrinyydiigi elsyylge „ɵɵrɵɵ bytekeer“ tabigdasan, kɵdɵlmɵriɵɵ ƶɵbɵɵr emkilge sainaar tabigdaa ygei, kɵdɵlmɵriçɵnii baira baidaliigi saiƶaruulka tukai sanalaa tabilga ygei şakuu ba yiledberiiin „ƶiƶeg“ ƶyilyydiigi narinaa baicaan kinaƶa şinƶelen yzeke jabadal ygei baisan.

Ecestee Arkomaaduud ba aƶa yiledberinyydiin gurbalƶanuud bol aƶa yiledberinyydiigi tyykei edleleer, tylişeer ba tuslamƶiin kereg selyydeer cag daruidani ba byrin kangaka keregte uçarasan berkeşeelyydiigi getelkiin tula bodotoor temecee ygeigees tyryyşiin kagas ƶil dotoroo kɵdɵlmɵri ygei ƶogsol jikeken bolson baina (kliyjevskiin modonii zavood ba arkiiin zavood g. m.)

Caaşaa manai zorilgo bol „şineer kɵtɵlbɵrilkɵ ba şineer kɵdɵlmɵrilkɵ“ gesen nɵk. Staalinii zaabariaar Arkomaaduud, aƶa yiledberinyydiin gurbalƶanuud, rajoonii ba doodo şatiin namiin, soveediin profsojuuziin emkinyyd bol ɵɵsɵdiingɵɵ kɵtɵlbɵriigi şine erke baidaluudta zokilduulan yndeseereni şinedken baiguulƶa, yiledberi teişe niuuraaraa ɵrgiƶe ulasiin aƶa yiledberiiin 1933 onii tyryyşiin kagas ƶiliin dyngyyd tukai BK(b) namiin MK-iin tobçoonii togtooliigi bodoto aƶal kereg deereni erkebişe gyicedkeke bolƶoi.

Angiiin daisanii ylegdelyyd ba ƶɵsɵ byriiin oportuniistnar bol nazagai koiroguudtai kaira gamgyi temeceƶe 1933 onii tyryyşiin kagas ƶil dotoroo tokiooldoson tasaldaluudiigi kojordoki kagas ƶilde bolşoviig josoor usadkan angi ygei bɵlgɵm baiguulka kojordugaar taban ƶiliin ekin ƶiliin tɵsɵbiigi gyiced ba ilyybçelen dyyrgeke.

## 1933 onii tyryyçiin kagas ƶil dotor ulasiin aƶa akuin kɵdɵlmɵriiin dɵngyyd tukai nɵk. Ɵʙɵgenii iledkel tuşaa

### BK (b) Namiin Burmoƶkomiin tobçoonii togtool.

Ulasiin aƶa akuin 1933 onii tyryyşiin kagas ƶiliin dyngyyd tukai nɵk. Ɵbɵgenii iledkeliigi ba nɵkɵd: Pilynooviin ba Tolostiikiin nemelte iledkeliigi duulaad BK(b) N-iin MK-iin temdeglekeni:

1) **Ulasiin aƶa akuinuud bol 1933 onii tyryyçiin kagas ƶilde ebceşe ygei muu kɵdɵlmɵrilbɵ.** Tyryyşiin kagas ƶilde 26/27 onii kɵdɵlɵcɵ ygei yne cengeer byteeƶe gargaka produukciin tɵsɵbiigi dyyrgebe gebel: Goloviinskiin çuluu nyyrsenii uurkai 32,5%, Selengiin sulifaatiin zavood- 52,8%, Sykiin arisanii zavood - 97,4%, Niiƶne—Berioozovkiin kirpiçiin zavood, kirpiiçi beledke talaar—10% ba şataakiin talaar 0%, Araki nereke zavood 36,9%, piivo nerekiin talaar 78,4%, tipograafi- 86,9%, Mekanliit—40,3%. Gekiin kamta elonki yiledberinyyd ɵɵsɵdiin kemƶeegiin josoor 1933 onii tyryyşiin kagas ƶiliin byteen gargasan produukcani bol 32 onii tyryyşiin kagas ƶilde byteen gargasan produukcaas baga baiba. eneni bol ulasiin aƶakuinuudiin 1933 ondo kɵdɵlmɵriɵɵ muudkasaniigi yzyylne.

Tyryyşiin kagas ƶilde gargasan produukciini bol çanariin talaar tonç kangalta ygei.

Byteeciin talaar nege kɵdɵlmɵriçɵndɵ abça yzebel, kɵdɵlmɵriiini byteece 32 onii kioos deeşe garkiin orondo dooşoo orson baiba, nerelbel: cɵkiin zavoodto-9,9%, Mikanlidta—42,1%, Veerkne-ydiin modonii zavoodto—48,2% g.m. gekiin zuura kɵlɵsɵ calingiin talaar jikeken deeşilsen ba kɵdɵlmɵriçɵdiin toogiin talaar tɵsɵbiin kolo dutuu dyyrsen baibaç kɵdɵlmɵriçɵdiin calingiin foondiigi dyyren çakuu gargaşalsan baina.

Gargasan produukciingaa ɵɵriin yniigi dooşoluulkiin orondo, tyniigee deeşelyylbe gebel: Sylifaatiin zavood—12,5%, araki nereke zavood—59,6%, Spiirtiin zavoodto-76,1% Piivonerelgiin-89,9% g.m.

2. Tyryyşiin kagas ƶiliin tɵsɵbiigi dyyrgeke jabadalda uçarsan osoldoluud bol juun deerees garaab gebel:

**Aƶa yiledberinyydiin direegtornuudiin ba arkomuudiin ƶɵgɵɵs aƶa akuin ba teeknigiin talaar yiledberiee tonç muugaar kɵtɵlbɵrilsɵnɵɵs bolbo.** Kɵngɵn aƶa akuin arkom bol kɵtɵlbɵrilɵgçidɵɵ selgen şineer byridesenç bol mɵnɵɵ kyrter arkomiin ba aƶa yiledberinyydiin kɵdɵlmɵrinyydiigi yiledberi sangiin tɵsɵbɵɵ gyiced dyyrgeƶe baikaar şinedken tabiaa ygei. Beledkanarkom ba Burlees kojor bol ynen deeree yiledberiiin asuudaluudaar kabaadalcadag ygei ba ɵɵsɵdiingɵɵ kabaadalga dooro baisan yiledberinyydte jamarç kɵtɵlbɵri ɵdɵdɵg ygei baiba.

b) Ilangajaa Veerkneydiin kotiin ba kɵdɵɵ toskonii, Alairiin ba Selengiin namiin emkinyyd bol uul yiledberinyydiin yiledberi sangiin tɵsɵbɵɵ dyyrgeke, produugciingaa çanariigi saiƶaruulka ba gargaka produukciin ɵɵriin yniigi dooşoluulka jabadalda tusalalcagdag ygei baiba. Tus gaƶaruudiin kotkom ba aikomuud bol uul yiledberinyydiin yyrnyydte ɵdɵr byriiin kɵdɵlmɵrideni onco opiratiiv kɵtɵlbɵri bodoto kereg deereni ɵgçɵ yiledberiiin ceeke dotoroo brigaada deere komuniistanariin tyryyleke yyrgiigi deeşelyylen, aƶaliin socialiis meetodiigi çangadkan, aƶaliin sakilga ƶuramiigi ba kɵdɵlmɵriiin kyçiigi bekiƶyylen tabikiin orondo, jɵriin jarildaagaar bolon şalgaka brigaadiigi ilgeke g. m. ƶançalaa yrgelƶelseer baina. Yiledberi deeree baigaa namiin yyryyd bolbol onco yiledberiiin asuudaluudaar kabaadalcadag ygei gebel: yiledberi deeree jabuulagdaka namıia niitiin asuudaluudiigi niite nege asuudal bolgon dyyrgedeg ba komuniista bykenii ɵdɵr byriiin kɵdɵlmɵriigi, tedenii yiledberi deeree emkidkegçe ba tyryy ƶişee yzyylkiin bolon cag yrgelƶe udaarniguudtai kɵdɵlmɵri jabuulka ba yiledberi sangiin tɵsɵbɵɵ dyyrgekiin bodoto temecel emkidkeke, yiledberiiin teeknigiigi şudalaka ba yiledberiigi nariƶuulka jabadaliin talaar şalgaƶa baikiigi oroldodog ygei baina.

v) Yiledberinyydiin dergedeki yiledberiçɵnii ebleliin emki bol tonç muugaar kɵdɵlmɵrilsɵn ba tus emkinyyd bol yiledberiiin zorilgoos tasarkai bɵgɵɵd yiledberi sangiin tɵsɵbɵɵ gyicedkekiin tɵlɵɵ olon niite kɵdɵlmɵriçɵdiin emkidkegçe bolƶo çadaa ygei.

g) Kɵngɵn aƶa yiledberiiin arkomiin, Beledkanarkomiin, Burleesiin ba aƶa yiledberinyydiin gurbalƶanuudiin BK (b) N-iin MK-iin tobçoonii 1932 onii nojaabari 27-nii togtooloos surgaal abaa ygei ba tus togtoomƶiigi bodoto kereg deeree bejelyylee ygei. tere togtooloor tedeniigi enyyn tukai kedii çangaar duradkasanç baibal, tedeneriin kuuçaaraa kɵdɵlmɵride yrgelƶelƶe baisanii yre mɵn bololcoson.

d) Mɵnɵɵ kyrter aƶa yiledberinyydiin kɵdɵlmɵriɵɵ şinedken tabiƶa çadaa ygei ba yiledberidee kɵdɵlmɵriçɵdiigi elsyylke jabadalda, kɵdɵlmɵriçɵdiin ɵɵsɵdɵɵ jirekiigi kylieedegee usadkaa ygei, aƶalaa ƶɵbɵɵr emkidkeke jabadal tonç zasagdaa ygei, kɵdɵlmɵriçɵdiin baira baidaliigi saiƶaruulka jabadalda sanalaa kanduuldag ygei edegeer tukai namiin ƶɵgɵɵs tabigdasan zaabarinuudiigi dyyrgelte bolgodog ygei deerees bolƶo yiledberiees kɵdɵlmɵriçɵdiin subariƶa jabaçadag ba yiledberiiin byteeciigi dooşoluuldag uçaruud tokiooldoson.

e) Arkomuud ba yiledberiiin gurbalƶanguud bol yilenberiingee cag. cagtani tyykei edleleer ba tylişeer bolon bişe bişe tusalalcaka kɵdɵlmɵrinyydeer kangakiin tɵlɵɵ josoçolon temecel ygein uçaraas tyryyşiin kagas ƶiliini kɵdɵlmɵride tus matiriaaluudiin dutagdasanaas bolƶo yiledberiee bailgasan (Kliyyjevskiin modoni ba araki nereke zavooduud.

Ƶiliigeeyiledberi sangiin tɵsɵbɵɵ gyicedeer kangakiin zorilgoos BK (b) Namiin Burmoƶkomiin tobçoonii togtookoni:

1. Arkomuudiin kɵdɵlmɵriigi şinedkeke jabadal kiigee ygei ba yiledberinyydiigi sulaar kɵtɵlbɵrilsɵnii tula kɵngɵn aƶa yiledberiiin arkom nɵk. Pilynoovto, Beledkanarkom nɵk. Tolostiikte ba Burleesiigi erkilegçe nɵk. Popoovto gemiigiini mederyylke.

Yiledberi sagiingaa tɵsɵbɵɵ dyyrgeke jabadaliigi tasalduulsanii tula arkinii zavoodiin direegtor nɵk. Jerbyykinii gegçiigi ba Mekanliitiin diregtor nɵk. Bişneevskiin gegçiigi tus kɵdɵlmɵriɵɵsɵni çɵlɵɵlɵkɵ.

Zavoodoo tyykei edleleer kangaka jabadaliigi cag yrgelƶe tasalduulsanii tula erkilegçiigi orologço nɵk. Komisaarovto dongodolgo ɵgɵɵd nɵk. Rossmaniigi ba Komissaroviigi duradkakani bol: enyynees koişo ene metiin tasaldaluudiigi yrgelƶelebel byri katuu kariuucalgada kabaadakata.

Kirpiiçiin zavoodiin direegtor nɵk. Siidorovto zavoodiingaa kɵdɵmɵriigi josoçolon tabiƶa çadaa ygein tula dongodolgo ɵkɵ.

Tyykei materiaal ygei deerees Kleiyyjevskiin modonii zavoodiin aƶal ygɵi yni udaan zogcosonii tukai Burleesiin aparaadiigi şalgan yzeƶe enyynde zemete kiuuriigi kuliiin keƶende kubaaduulkiigi prokuroor nɵk. Fakyyşkiniide durbdkaka.

2. Veerkneydiin kotkomdo, Selengiin, Kabaanii, Deed-Ydiinj Alairiin ba Baıgaƶanii aimaguudiin namiin komiteeduudta aƶa akuiigi tonç sulaar kɵtɵlbɵrilɵsɵniigi medyylke.

3. Syyliin kagas ƶil dotoroo namiin emkinyydiin, aƶa yiledberiiin gurbalƶanuudiin ba arkomuudiin uridaa tabika zorilgonuudiini iime baika josotoi.

a) Ƶiliin dotoroo byteeƶe gargakaar tukailan tabisan tɵsɵbɵɵ dyyren gyicedkeke.

b) Byke aƶa yiledberinyyd bol yiledberi cagiingaa tɵsɵbtɵ oruulsanii josogr 1932 oniikioos dooşo bişe yiledberiiin byteeciigi deeşelyylke ba gargasan poroduugciin ɵɵriin yniigi kimdaruulka jabadaliigi kangaaka.

v) Bytɵen gargaka Poroduukciingaa çanariigi saiƶaruulka.

5. Byke aƶa yiledberinyydte sara byriiin opiratiiv tɵsɵb tabiƶa uul tɵsɵbɵɵ yiledberiiin brigaada, ceeke, kɵdɵlmɵriçɵn, stanook bykende b[illegible]teeke aƶaliin zadaanitai tanilcuulan tyygeree 33 no dotoroo dyyrgeke tɵsɵbɵɵ 1934 onii janvaari negen kyrteer dyyrgyylkiigi kotkom, aikomuudiigi, arkomuudiigi ba aƶa yiledberinyydiin gurbalƶanuudiigi ujalgalka.

5. Bygede kɵdɵlmɵriçɵdiin ba aƶa yiledberiiin zakirgaanuudiin, ɵdɵr byriiingee bolon sara byriiingee yiledberi sangiin tɵsɵbɵɵ kedeçineen dyyrgeƶe baisaniigi yzyylƶe baikiin tula byke yiledberiiin ceekenyyd dotor ba brigaaduudiin dergede ulaan ba kara sambarnuudiigi bii bolgon uul sambarnuudta ceeke ba brigaadiin kɵdɵlmɵriiin ɵdɵr byriiin dyngyydiigi gargaƶa baika, yiledberiiin zɵblɵɵniigi arban konogtoo negen udaa kiikeer tabika, niitiin-ulas -tɵriin kɵdɵlmɵriigi amiduruulan ede bygediigi jabuulƶa yiledberi Sangiingaa tɵsɵbɵɵ dyyrgeke jabadaltai kolbuulan tabika.

6. Yiledberi sangiin tɵsɵbɵɵ dyyrgeeygei jabadalaa kɵdɵlmɵriçɵdiin kyçeer dutamag deeree tokoko jabadaliigi korotoi ba oportuniis jabadal mɵn geƶe tooloko, gɵkede ɵngɵrsɵn kagas ƶilde dotuutai baisani ile baigaa, gebeç yiledberiingee bodoto dyyrgesen prograamiin ƶişeegeer kɵdɵlmɵriiin kyçiigi gargaçalsan şakuu baina. Enyynii kycen deerees abça kotkomiigi ba aikomuudiigi, arkomuudiigi ba aƶa yiledberiiin gurbalƶanuudiigi ujalgalkani bol: nen tyryyn aƶal kɵdɵlmɵriɵɵ ƶɵbɵɵr emkidkeƶe, kɵdɵlmɵriçɵdiin ba inƶineer—teeknigiin kyçiigi ƶɵbɵɵr tabika ba tuskai mergeƶelteneriigi taslan tedenii kɵdɵlmɵriiin tɵlɵɵsɵ salingii şinedkeke bolon mɵnɵɵ eşɵɵ usadkagdaa edii, calingiin tegçedkeberiigi yndeseerni usadkaƶa aƶaliin byteeciin nɵkɵcɵl bolko aƶaliin socialiis meetod—sɵcmɵrɵicɵɵ ba udarnigçalgiigi ɵrgɵdkɵkɵ. Enyyntei kamta yiledberiees subarika jabadaltai bucalta ygei temecel kiike ba tedeneriigi yiledberideni bykyƶyylƶiin tɵlɵɵ kɵdɵlmɵriçɵdiin dunda niitiin ulas—tɵriin kɵdɵlmɵriigi ɵrgɵnɵɵr tabika ba tereçelen kɵdɵlmɵriçɵdiin baira baidaliigi saiƶaruulka zolbiron tenegçedtei eris temecel yiledƶe tedenerte SSKK—nii TGK-iin ba AKS-iin 1932 onii nojaabri 15—nii togtooliin yndeseer kemƶee abka.

7. Aƶa yiledberidee yndesen kɵdɵlmɵriçɵdiigi elsyylke ba yndesen kaadriigi beledkeke jabadalda namiin ba zasagiin gaƶariin togtooliigi gyicedkee ygeigi temdeglen, kotkomiigi ba aikomuudiigi, arkomuudiigi ba yiledberiiin gurban bulanuudiigi ujalgalkani bol: 1934 onii janvaari 1 kyrtr yiledberiee yndeseƶiryylkiin tɵsɵbiigi erkebişe dyyrgeke ba ene jabadalda byke jabuulganuudaa yndeseerni şiinedken tabika.

8. Kaadriigi beledkeke jabadaliigi cag yrgelƶe ɵngɵrgɵƶɵ, kɵdɵlmɵriçɵdiin mergeƶeliigi tyr surguulinuudiigi emkidken, eçineerç surgaka ba bişiç surguuliiin tylybyydiigi emkidken surgakiigi kotkomiigi ba aikomuudiigi arkomuudta ba yiledberiiin gurban bylanuudta duradkako.

9. Kotkomda, aikomuudta, arkomuudta ba aƶa yiledberiiin gurbalƶanuudta duradkakani bol: yiledberiigi nariƶuulka, tyykei materiaal, tylişe ba bişe tusalalcaka materiaalaa kimgadaltaigaar gargaçalaka jabadaliigi bolşoviig josoor talbin, defeciit edleliigi de- [illegible] bişe edleleer kalaka, şine [illegible]ydiin proceessenuudiigi [illegible]agatai byteesen [illegible]ne uçaraa [illegible]

## Ɵʙɵsɵkuriaalga

# „Sojol“ arteel bolşoviig teempeer ɵʙɵsɵkuriaalga dyyrgeʙe

### BK(b) namiin moƶkomdo ba Buriaad Mongoliin „Ynenii“ koroodo RAAPORTA

Bide. Selengiin aimagiin, Orongiin somonii „Sojol“ arteeliin kolkoozçon-udaarniguud taanariin şadabaritai mergen ƶoloodolgo doroo, nutagiin namiin yyriin tusalamƶaar, ɵɵsɵdiin koorondo mɵriicɵɵgii ba udaarnişestva ɵrgɵɵr badaruulƶa, kɵdɵlmɵriçɵdiin kyçiigi ƶɵbɵɵr emkidken tabiƶa çadasanii açaar.

Ene ƶiliin ɵbɵsɵ-siloos kuriaaka kampaaniiin froonto deere ilalta tuilasan manai: Ɵbɵsɵ kuriaaka tɵsɵb manai kamta 457 ga ba tyynees 5000 ceentner abka josotoi baisan, ene tɵsɵbiigi baigça aavgustiin 23-nii ɵdɵr 100 kubi gyicedkeƶe, siloos beledkeke 62 toono tɵsɵbiigi 2 nɵkɵndɵ basa 100 kubi sain çanartaigaar kiiƶe gyicedkebe.

Mɵn manai „Sojol“ arteel bol tariaakuriaalgiin ba tuşaalgiin kampaanida dyyren beledkeƶe ene aavgustiin 20-nii ɵdɵrɵɵs ekileƶe 4 kadaka maşiina, 2 tariaa cokiko maşiinatai ekileed baina bide.

Ene kereg kiiƶe baika cagta manai nutagiin niudargaçuud, lamanar ba tyynii tusalagçad bolko ƶɵsɵ byriiin oportuniistanar eldeb koroto aaşanuudiigi gargasan baina, tyynde manai udaarniguud katuu karruu ɵgçɵ çadasan.

„Sojol“ arteeliin tyryylegçe Cerendorƶiin.

### „Ulaan odon“ kozomdoko joso ygei

Aga. Şandaliin somonii „Ulaan odon“ arteel bol mal aƶaliigi gol barisan kamtaral mɵn bolboç odoo ƶiliin ɵbɵsɵnii kuriaalgada 1150 gaa kadaƶa, 12500 ceentir ɵbɵsɵ abka josotoi baisan aad, avguustiin 20-iin medeegeer 700 ga kadaƶa 8395 bukal abaad baina.

Tɵsɵbiin josoor bol, avgustiin 20-do 100% dyyrgeed baika josotoi baisan aƶai.

Baicaabal karijaata somonii ƶɵblɵl bol kolkoozuudta opiratiivno kɵtɵlbɵri ɵgçɵ çadaa ygei baikiin deere kolkooziin udaridagçad ɵɵsɵdiingɵɵ kyçiigi ƶɵbɵɵr emkidkeƶe çadaa ygei baisanii onco gerçe mɵn.

D-tɵ

### Ulaan Bulag tɵsɵbɵɵ 144 kabi gyicedkebe

Koriiin aimagiin Çasaaniin somonii „Ulaan—Bulag“ geƶe arteel ene ƶiliin ɵbɵsɵkuriaalgiin kampaani tukai gargagdasan nam ba zasagiin çukala togtoolnuudiin ulas tɵriin udka çanariigi ƶɵbɵɵr oilgoƶo, ene kampaaniigi bolşoviig josoor erkilebe gebel: tɵsɵbiin josoor kamta 969 ga cabçalangaas 11.043 ceentnir [illegible]sɵ kuriaaƶa abka tɵsɵbtei ijyyli sariin 20-nii ɵdɵr cabçadag maşiinatai, 8 ta kamta brigaad—150 kyn, dunda socialiis mɵriicɵɵ govor biçeg batalaad ga[illegible]sɵkuriaalgiin tɵsɵbiigi zortoni gyicedkesen ge[illegible] ta 981 ga cabşaƶa, tɵsɵb gyicedkebe. Namsarain.

[illegible]ooz bo[illegible] [illegible]adaltai bolgoko [illegible] san manai nam ba [illegible] riin loozoniigi bejelyylkedee [illegible] tyryyn urgaciin çanariin tɵlɵɵ te[illegible] meçeke uçartai geƶe kelcedeg aƶal, nɵk. Gelegiin jaridag yge bol ama[illegible]da bagtaşagyi tonç bydyylig yge [illegible]eƶe sanagdana. Aimagiin K.T.I—ce ba MTS iin [illegible]reegciin ɵmɵnɵɵ buşuu aŋkaral [illegible]biƶa şalgagtii. Ƶ—Cerenii.

# BK(в) Namiin Burmozkomiin toвçoonii togtooliin yrgelzelel

10. Aza yiledberinyydiin təsəb-zelgiin kədəlməriigi çangadkakiin ba ynekeeree toocooto azaligi baiguulkiin bolon yiledberiin kədəlməriigi təkərigəər kinaka, dotorkiin byke resyyrsenyydiigi elsyylke jabadaliigi nariin nigtaar tabikiin zoriigoor Məngən Sangiin Arkomiigi ba Ulasiin Baanlkiigi ujalgalkani bol: cag yrgelzide aza yiledberinyydiin balaancin jamar baidaltai baisaniigi salgaza baika, tedenii mənəə sangiin baidaliin zəbəərəə baika tus eris temeceke ba tedenii məngə gargaçalaka jabadaliigi AKS—iin batalsanii kvartaaliin təsəbiin josoor şalgan gargaçaluulka ba basa yiledberiyydiin yiledberi sangiin təsəbiin gyicedkeliin dyyrgeke jabadal deerees bololcoko josotoi.

11. Aza yiledberiin gurbalzanuud bol əşəə mənəə kyrter tuskai əəsediin idee kooliin bairiigi bii bolgoko jabadalda byke bii kyçe çadalaa elsyylee ygei, Byke aza yiledberinyyd bol oroosoto ba ogoroodiin kyltyyrenyydiigi tarika təsəbəə gyicedkee ygei, zarim aza yiledberinyyd (sylifaatiin, kirpiiçiin ba busaad) tyynee buzagaigaar tasalduulzai. Kədəlmərçidiigi idee kooloor kangaka jabadaliin keregiigi jikeken udkatai deere toolood Byrkopsojuuziigi, yiledberiin direegtornuudiigi ba arkomuudiigi ujalgalkani bol: a) əəsədiin aza yiledberiin tuskai idee kooliin bairiigi bii bolgokiin təiəə şiidkeke kemzeenyydiigi abka; b) kuriaalgiin kampaaniigi embitei sainaar ba geeke yrike jabadaltai eris temecen engərgəkə; v) əəsediin beledkeliigi çangadkaka; g) idee kooliin foondiigi yrike gadaltaigaar bolon zəbəər gargalka; d) sinitaabri negenees oroitol ygei 1934 onii kabar oroosoto ba ogoroodiin kylityyrenyydiigi tarikiin təsəb zokiooko; e) Ene ziliingee urgacaas 1934 ondo tarika tariigiin kərəngiin foondiigi zokiooson təsəbtəə gyiced kyrekeer əmkidkeke.

12. Aza yiledberiin kədəlmərizediin kaaltatai kopiratiivuudiin ba kaaltatai stoloovonuudiin kədəlməriigi tonç kangalta ygei deere toolood n.n. Tolostiik, Pilynoov, Ikieenoov, Tarkaajiv ba Trofiimov gegçedte daalgakani bol: arban konogiin bolzor dotor kədəlmərçedkiin kaaltatai kopiratiivuudiin kədəlməriigi ba stoloovlin idee kooliini saizaruulkiin tus tuskai kangaka zyilyydiingee kaza zakin tyynde jamarnuud kemzeenyydiigi abkiin təsəb zokiooko, ul təsəbəə AKS—iin batalamzila əkə.

13. Aza yiledberinyyd deere profsojuuziin kədəlməri bol ton kangalta ygei ba tedener bol səsəedingəə kədəlməriigi Byke Kolbootiin profsojuuziin 9-dygeer şeezdiin şiidkeberinyydiin josoor kədəlməriəə şinedken tabiza çadaa ygei gəze toolood Buriaadiin profsojuuzuudiin soveedte duradkakani: aza yiledberiin dergedeki profsojuuziin emkiin kədəlməriigi əəsədiingəə tuskai zəbləən deere tabiza tedeniigi kədəlmərçediin ilangajaa şine kaadriin dunda niitiin—ulas təriin ba kymyyzilgiin kədəlməri, yiledberi sangiin təsəbəə too çanariin talaar gyiced dyyrgyylke ba oiriin cagaa profsojuuziin Byke kədəlməriigi deereseni dooro kyrter şinedken saizaruulka.

14. Burlees, AKS iin dergedeki tylişiin komiis ba aza yiledberiin direegtornuud bol zavooduuda tylişeer gyiced kangaa, tylişi ygei deerees zavooduudiigi bailgaza baika joso ygeite geze tedeneerte duradkaka.

15. Cəkiin arisanii ba sylefaadiin zavooduudta çireke traansportiin yiegyi mederen, tiime deerees tus zavooduudiigi tyyke materiaalaar kangaka ba bolbosoruulkanç materiaaluudiigi gargaka jabadal jikeken udaardag baina. Uçar iimees AKS te duradkakani bol: Sajaar jireke 10 əçaanii avtomasii nanuudaas Cəkiin zavoodto 2 ba Sylefaadiin zavoodto 1 avtomaşii na tabiulan əkə.

Məkanliitiin kabaatai maşiinaas 1 avtomaşiiniigi abça kengən aza yiledberiin arkomdo əkiigi nək. Krytoovskiigi (sovmongtəb-toorg) ujalgalkaa.

16. Cəkiin arisanii zavoodiin byke gargadag prduugcani bol ku bi çanariin talaar eekcportno asan tula ulasiin parokodstviin direegtor nək. Mynkoojevto duradkakani:

a) Cəkiin arisanii zavoodto tyykei arisa ba bişe zavoodiin keregse lyydiigi çirekedee tyyniigi eekcportno açaa çirəsentei adalidkan abaaçaka ba ene zilde tus zavood to tyykei arisanii ba bişe zyilyydiigi çireker karaalsan təsəbəə erkebışe dyyrgeke.

b) Ene onii sintiaabriin 15 kyrter tus zavoodto jireed baisan togoogi Selenge mərənəər ba Cəke goloor abaaçaka jabadaliigi kangaka.

Cəkiin arisanii zavoodto jireed baisan togoogoo abaaçakiin tyynee suulgakiin jabadalda gargaçalkiin tula 40.000 tək. somoolkiigi AKS-de daalgaka.

17. N-B kirpiicin zavoodiigi onisozoruulkiin projeekto zokioolkiin bolgoko jabadaliigi arkiigi ko ba Selengiin sylifaatiin zavood deereç mirabiliita gargakiin onişiigi bii bolgoko jabadaliigi ene onii nojaabri 1 kyrter kangakiigi kəngən aza yiledberiin arkomda duradkaka.

18 Arakinii zavoodiigi tyykei edleleer kangaka jabadaliin jikeken tasaldaltai baisaniigi mederen AKS-iin dergedeki beledkeliin komiteediin naidalgata nək. Baltyyjevtə ba Belekanarkom nək. Tolostiikte duradkakani bol: arban konogoniin turşa todor tus zavoodiigi nutagiin tyykei edleleer byke keregsəlyydiin zyileer, zakvodiin təsəbiigi 80%-aas doosə bişe dyyrgekeke kyregeer kangakiin təsəb zokiooko.

19. Spiirto boodkiin zavoodiigi şil sabaar tasaralta ygegeer kangakiin zoriigoor tus zavoodiigi monopooliin şil sabanuudaar gyiced kangakiin tula şiliin zavood ta „Steklodyi" şil saba byteen gargakiig oloşoruulkiig n.n Pilynoov, Tolostiik ba Loaar gegçedte enyyn tus jabuulgiin karaa təsəb 10 konogiin bolzor dotor kikkigi duradkaka.

20. Modonii zavooduudiin yni udaan azal zogsood baisan: Klyyjevskiin—tyykei materiaal ygei deerees apreeli 24-ees ijyyli 1 kyrter, veerkniydiin maarta 17 aas koişo mənəç baisaar ondoo teeşiin nyyigeke gesen deerees. Ede bykii jabada nudiigi boloşo ygei deerees toolozo Burleeste nək. Poovoiin niuuriin kariuucalgada daalgakani:

a) V-Ydiin zavoodiigi nyylgeke jabadaliigi dyyrgeze ene oni sintiaabri negenees kədəlməriideni oruulka:

b) V-Ydiin ba Kliyyjivskiin zavooduudta oruulka modonii uraskuulgiigi gyicedeer kangan jireke ziliin modonii uraskuulga kyrter tus zavooduudta modon materiaalaar ene ziliinki mete dutaza baika ygeigeer kangaka.

21. Ene togtooliigi, namiin, komsomooliin ba profsojuuziin cuglaanuud deegyyr zəblən tanilcuulkiigi ba kədəlmərçen niitiigi yiledberi sangiin təsəbəə gyicedkeke jabadalda elsyylkiigi kotkom ba Aikomuudiin, arkomuudta ba yiledberiin gurban bulanuudta duradkaka.

Aza akuin kədəlməride uçaraad baigaa dotuunuudiigi oiriin cagaa zasan zalaruulza tedenii kədəlməride eris kubilalta kiize kangabai tanai uul kədəlmərigee şugamiigi bodoto kereg deere bejelyylze çadasan tanaı iierke ba tyyn deerees tanaı kədəlməri cegnegdeke geze namiin emkinydte ba erkomuud ba yiledberiin kətelberilegçədte medyylke.

22. Yiledberinyydte tusalamza yzyylkiin ba tedeenii ziliingee yiledberi sangiin təsəbəə dyyrgeke jabadalda uçaraad baigaa osoldol tasaldaluudiigi usadkakiin tuşaa jabuulganuudiin kemzeenyydiigi abkiin teleə n.n. Medoovii—Kliyyjevskiin ba V-Ydiin zavooduuta, Əbəgenii—Cəkiin ba Sylifaatiin zavoodta, Pilynoolostiik—araki nereke zavoodto milon ilegeeke.

Kotiin yiledberinyydte (Mekanlit piivzabood ba bişe) kariuucalgata kədəlmərçediigi tomilon ilgeekiigi BK(b) N-iin kotkomdo daalgaka.

## Tasaldaliin jike ende baina.

Buriaad-Mongoliin ulasiin kebleliin kinan kebylyylke seegtor bol kin ba dunda surguulinuudta ke yndesen kelenii s... debteryydiigi ... dalda j. i k...

E... gi buşuudkaka tuka n... aoa ygei, miin jabaza baina ... sentiabriin 1 de byke ... negdekee baisan tu ... ygei kooson stool ... medeseer baiza enyy... luulza bolgoko kemzee ...

Galtai.

Gegeerel komisariaadaar batalagdaagyi orçuulga

# Ekin surguulida niitiin baidaliin şinzelel zaaka prograama orçuulsanii ekin

## Negedeki zil

**Suralcaliin suuri tabliga** (8 çaas)

Surguuliingaa badaliin togtomol joso zuramtai kyygedee tanilcuulka. Suragçad ken ılgaagyi, surguulidaa cag soogoo jireze, surguuliingaa bykii joso zuramiigi zaabari zanşaliigi endyygyi dyyrgeke ujalgataigi oilguulka,

Tasag soogoo nariin çanga josonii togtooko zanşaliigi surgagçiingaa kətelbəriəər suragçadiin kolliktiib togtooko josotoi geze medyylke. Suralcalaas kozomdoko, Suralcalaa algadaka jabadalnuudtai koliktiiboorоо negen sanai, niitiin kyce gargaza temeceke.

Şazan mergeliin ədərte keçeelees geegdeke jabadaltai temeceke Bygede bagaçuudiigi surgaka keregte saad ucaruulza baidag çiingaa kətelbəriəər temeceke.

Duran zorigiin dimpliine togtookiin tulda temeceke ogtıabriudaridalgaar ene temecelde idebkitei emkiteigeer kandalcaka uçartai.

Kyçe kyremeer kədəlməri daaza abasanaa gyiceze, ecesiin toocoo əke kariuucalgiin medereltei bolgoko (dizyyrlesen, suragçadiigi byridkesenii g. m.) Tasagiingaa bykii surguuliingaa tusada zoriuulza, kyçe kyremeer kədəlməri (kereg) kyygedtee byteelgeke surguuliingaa zəəriigi bol niitiin zəəri mən tula gamnaka kimagadaka. Əəriingəəç, nəkedingəəç jumanda gamtai bolgoko. Surgagçiin, suragçadiin, arilgagçiin ba karuulçanii kədəlməri kyndeleze kəngədkəzə jabaka. Kyygediin suralcaliin zabsarta, jere gaduur jabakadaa abari zançalani aka josotoib.

Baga jike nasanii, kəbyyn bacagadiin ba eldeb jasatanii kyygediin koorondo nəkeriin josonii ebejigi bekizyylke.

**Kədəlməriin meeted ba foormo.**

Surgagça kyygedtejee kəərəldəke.

Teeme tukaidaa zoklool ba şylegyydiigi unşaka.

Arig ceberiin tukai zurag plakaad şinzelke.

Surgulida oroogyi juu, orozo jabataiaa bolison kyygediigi suragçadtajaa kamsaza ileryylke.

Deede tasagiingaa suragçad negedeki tasagiingaa suragçadta tusalacakiin jabadal yyskeke (şeef)

## Kojordoki zil

1. Kədəlmərçən kədəə azaltan kojoriin baidal urda kaanta zasagiin yjede jamar baisanaa mənəə soveed zasagiin yjede jamar bolbob (60 çaas) Mənəə oron nutagiin urda cagta ken zakirgaalan medeze baigaab (2 çaas)

Manai oron nutagiigi mənəə kədəlmərçən kədəə azalçan kojor ezelze baina. Urdani, kaan, pomeeşçiguudtajaa kapitaaltantaja zakirgaalza baisan. Gazar edlyyriin jikenkiigi, faabrig zavooduudiigi kaan pomeeşçiguud, kapitaaltan kamta ezelze ezemdeze baisan. Kədəə azaltan gazar baakatai baisan. Kədəə azaltan pomeeşçiguudiin nudargaçuudiin tusada kədəlmərilzə jabasan. kaanii zasag bol ganca pomeeşçig ba kapitaaltanii aşag tusiin tulda oroldood, kədəlmərçən kədəə azaltaniigi kaşaza kairaza darlaza, mələze baidag belei.

**Urdanii ba mənəenii teeknike** (5 caas)

Urdani, manai oron nutagta kədəə azaltan biçliken zuruud gazar deere maşiinagyigeer, elince kulinciingaa zer zebsegeer kədəlmərildəg baisan. Jike olon nutag jor ezelze baina. Urdani ilangajaa zaka yzyyr gaagyi, ed uursanii jike olon zyilnyyd kədəə zizeg darkaşuulin argaar byteedeg asan (Yliger zişee abka).

Mənəə, sovkoozii kədəlmərçəd kolkooziin azaltan nartai orgən tala gazar edlyyri maşiinaar azallaza jabana. Urdanii cagta maşiiniin azal yzeegyi gazaruudta, mənəə soveed zasag şine şine faabrig zavooduudiigi bariza jabana

## Gurbadaki zil.

**1. əngərsən baidalaa medesenii kereg juuв 2 (çaas).**

Kədəlmərçən kədəə azaltan Pomeeşçig kapitaaltantai jike le eni udaan, əcəd katuugaar temecesenii eceste 1917 onii oktiaabriin revoliuuciaar ilaza garasan Pom. kapit. bolbol, teden teeşee esergyycen temeceesen kədəlmərçən, kədəə azalçadtaniigi jike katuu şiryyneer muşkadagsan Kapitaaltan pomeeşçigtei temeceke jabadaldaa revoliuucangi kədəlmərçədiin tyryyşyylenı Leeuinii kətelbəriəər bolşoviigiin paarti bolzo negedesen baina. Kədəlmərçən kədəə azaltanii temeceliin kereglə bolşoviigiin paarti kətelbərilsənəə gancakan en erkin zamiigi bolgoo baina.

baisan. Oros gerenii aad orosoos ondoo jasanii azalçad oros pomeeşçig, oros nojod daralagdakiin deere, əəsədiingəə jasanii bajad, nojod, lamanarta mələgdəzə, darlagdaza, ilyy zobolon amsaza suusan.

Kamzalgata erke bol pomeeşçiguudta keregtei baisan. Kədəə azalçanda azal kədəlmərəə killgezerkiood, pomeeşçiguud əəsəde azal kikegyi cag yrgelze, naadan zugaagaar, cengelge kekimyyger nasajaabaradag asan. Kamzaata kədəlmərçəd karatai azalda kara kələsəə gargaza kapitaaltaniigi bajalig baidalaar zarguultan. (pomeeşçiguudiin baira baidal, kədəə azaltanii ygeitei jaduu, pomeeşçiguudiin omog zabkai aaşa, eldeb baga jasatanaigi tonozo deermedesenii zişee yligernyydiin togtoor oilguulka).

**Kədəlməriin meetod ba foormo.**

**2 Kamzalgata erkiin yjedeki azalçadiin baidal (5 çaas).**

Kədəə azalçan kədəlmərçən kojor pomeeşçiguudiin kamzalga bolzo argamzagdasan tedenii kədəlməriigiin kiike ujalgatai cag baisan .kamzalgata cagiin baarşina obroog ba kamzalgata faabrigiin azal baidal jamar baisaniigi ileer oilguulka). Pomeeşçig bolbol kamzalgatanuudaa əmçiingəə zəəri mete ezerkeze ezemdeze, keseeze, bişe pomeeşçiguudta kudaldaza abaaraaa aşagiza baisan gərenii samə kiididiin ceerkebiin sanda kabaatai kədəə azaltan pomeeşçigiin kamzalganuudaas deere baiza, adalikan le kecyy kende baidaltai

Uran zokioolnuudaas baakan zyilnyydiigi abça unçaka. Nege kojor biçikanuud şylegyydiigi ceezeldekə.

Kamzalgata yjiin kədəlmərçəni, kədəə azaltanii azal baidal iime baigaa geze ileryylke zişee yligernyydiigi oron nutagiingaa urdaki kamzalgata cag baidag materiaalnuudiigi yzeke.

Kubiskaliin tyyke karuulsan nutagiingaa myzeide ekskyyrse kiike. Lama, nojod, bajadiin baira baidal buuca koriooggiigi iime baisan geze oilguulka. Surgagça aman ygeeree, suralcaliin ynen unşuuza oilgeeke.

## Dərbədeki zil

Gurbadaki ziliin syylşiin kojor teemiigi (oktiaabriin kubiskal, komunis paarti) dabtaza yzekiin tulada kojor çaas əgtəuə.

**1. Komsomool (6 çaas).**

Komsomool bol namiin tuslagça mən. Dotoriin dainda komsomool bol bolşoviigiin paartiin udaridalgaar, paartitai kamta baidal zorigtoigoor temeceesen. Bolşoviig namai kamta komsomool socializiz baiguulaltiigi kəgzyylze jabana. Soveed oronoo kapitaliis gerenyydiin kenəəl dobtologoos kamgaalaka jabadaliigi komsomool ədər bykii bekizyylne. (Ulaan armiiba, floodto, osoaviakiimda komsomool jaaza kədəlmərildeg tukai oilguulka, Bolşoviig namiin erkim kalaa boloziin tulada socializm baiguulkiin tulada komsomool bol erdem, nomoo erkim çanartaigaar suralcaliin temecel kiine. Komsomool bykii kapitaliis gerenyydte bii. Bykii delekein komsomooluudiin temecel jabuulgiigini zaluuçuudiin Komunis Internacionaal K. I. M gedeg udaridan kətelbəridəg. Buriaad—Mongol komsomooliin tyykees ene ziliin nenmenii jabuulgaas ile todo zyilnyydiigi oilguulka.

**Kədəlməriin meetod ba foormo.**

Uran zokiooliin keseg zyil biçelgenyydiigi unşaka, unşuulka gekede 1) Dotoriin dainii yjiin komsomool tukai 2) komsomool socializm baiguulza jabasan tukai Komsomool ba socialis mərıcəə geze teemeer komsomooliin yyrees teleelegçe suragçad kəərəldəke.

Suragçad nutagiingaa komsomooliin yyriin cuglaanda oçoko (yyriin sekretaaritai urid kelceed) Kəərəldeke, sonirkokoor çimegtelgeer kəərəzə əke.

**II. Pioneer (4 çaas)**

Pioneernuud bol komsomooliigi kalaka tusalagçani mən.

pioneernuud əəsediin joso zanşaltai (pioneeriin joso zarşamtigi oilguulza əkə). Kədəlmərçən angi bolood byke azalçan arad darlaltaas multarza erke çələəgəə absan keregiigi ulam bekizyylkiin zoriigoor, pioneernuud erdem nomdo sain surakiin ba duran zorigiin dissipliiniin togtookiin temecel kiişaltai (pioneeriin josoo zarşamtigi tusalagçani mən. (pioneeriin bylegyyd nutagtaa niitiin jamar kədəlməri kiize baina gebe şinzelke) Nutagiingaa pioneer emkiin tyykeesenii ba mənəə kiize jabaa jabuulgiigini ileryylke.

**Kədəlməriin meetod ba foormo.**

Pioneer byleglin cuglaanuudta tasagaaraa suulcaka.

Pioneeriin bylegees tomilogdoson pioneer erəəgte jireze, pioneer emkiin ug zorilgo tukai kəərəldəe kiike.

Kyyged tasagtaa pioneeriin bulan təkəərke. SSSR dotorki aad ondoo jasatanii pioneeriin enge bylegte biçeg zokiooko, mən kari gerenii pioneernuud nege emkide biçeg zokiooko.

**I Kədəə azaliigi socialis çanartai bolgozo kubilgaka tukai (41 çaas)**

**Kamtarai bol kədəə azaliigi socialis josoor kəgzyylke zam mən (7 çaas)**

Kədəə azal bolbol, əmçiin zamaar, kaanta cagaas yldesen elence kulinciin zer zebsegeer, gazar edlyyri muutai jabakadaa kamagiin koino garça, dorolokoos bişe zam ygei.

Əmçiin butarkai azaliin tariaalanaas biragyiken urgaca abdag. Mal azalanig aşag olzo bagatai.

Əmçiin butarkai zamaar jabaa kədəə azalda maşiina kereglekə argagyi, erdem teeknike kojoriin açatusiigi kereglekeç argagyi.

Kədəə azaliigi əmçedəə ezemdeze kiikedee, ygeitei ba dunda çadaltaniigi ekspluatiirlaaz deerees, niudargan bajçuud garadag.

Kozodongi ziıken əmçiin kədəə azal bolbol indyystriin caaşaa kegzəlgiigi saatuulka tula, socializmiigi byteemzeteigeer baiguulka gekedee, indyystri kədəə azal kojoriigi socialis zamaar cug kəgzyylke josotoi.

Leeninii zokiooson koperaaciin plaan gedeg bol, əmçiin zize kədəə azaliigi socialis josoor selbize, uradiin azal baidaliin arbizaliigi deeşelyylze, niudargan geke klaas ygei bolgoko zam mən.

Tariaanaas erkim urgaca abka, kədəə azaliin arbizaliigi deeşelyylke, kynii kədəlməriigi kəngədkəke traagtor, kombaajin geke mete turag jike maşiinanuudiigi kədəə azalda kereglekə, kədəə azaltanii saizaruulka zoriigoor bolbol, imagta kolektiiviin kyçeer, kamtiin kədəlmərieer, kamtiin gazar edlyyreer kyrtene. Usagyi, gandagça kuurai kubkai nutaguudiigi debteeze amizaruulka, namag şabar gazariigi egşeeke, edlyyrizyylke, kumakirsan kuuçarsan gazariigi

galan saizaruulka, zerlig şine amzarligi ezemdeze, edlyyrizyylke mete azaliin jabuulganuudiigi sebçelen kiikeni imagta socialis çanarta kədəə azalda boloşotoi.

Oron nutaguudiigi azaliin talaar specialiisaruulza, tuskailsan azaltai bolgoko jabadal geeçe, imagta socialis azalaar kiize bolno (zişeeni: Dunda Aazi Kavkaaziin əbər kojor kəbən kloopoiiin azal tuskailsan, Baruun mozo lioon oloso tuskailsan g. m.)

Mal azaliigi, teknilis kyltyyreyydiigi, tariaanii azaliigi ulatai ungitaigaar, elbeg telbegeer, aşagtai olzotoigoor delgeryylkeni imagta sovkoos kolkoozuud kyçeer tuildaa kyrtene.

Kamtarsan azal bol ygeitei dunda çadaltai kədəə azaltaniigi niudarganii sabaraas multarza kolkoozniguudiin baidaligi sazaruulna, erdem bolbosoroliin zergiigini deeşelyylne. Kamtaralga bolbol kədəə baidalaas kapitaliizmiin yndesiigi tasalan, niudargaçuudiigi, klaas geke juma ygei bolgozo, usadkana. Kuuçan josonii baidal bideniigi səərgəmnəl niudargan-kapitaliizmiin zamaar abaaçana, şine kolkooziin josonii baidal bideniigi socialiizmaar abaaçana. Edenees ondoo gurbadaki zam geze baikagyi.

Komunis namiin bolood tereenii kətelbərilegçe Staalin nəkəriin udaridalgaar mən kədəlmərçən zasagiin açaa tusaar, faabrig zavodiin ba jere indyystriin debzeesenii kyceer zebleite oronii kədəə azaliin 60% aas ilyyni kamtarça, 5000 jikenyyd mal tariaan azaliin sovkooz ba 2446 maşiina traagtariin staanca baiguulagdazai. Kədəə azal cukarltagygeer şiidəze socillis zamda şuluudazai.

Kapitaalta oron gerənyydiin kədəə azal turag kolektiiv azal bolzo debzeke arga zamgyi, ucarani, tendeki gazar edlyyrini bolbol, gancakan əmçiingəə azalda sanalaa tabika pomeeşçig, kapitaaltanii medelde baina. Kapitaalta oron gerənyydiin kədəə azal bolbol, bykii tyg təmən ygeitei dunda çadaltanigi ekspaatiirlagaar ba ami zuuza baina.

**Sovkooznuud ba maşiina traaktariin staanca (M.T.S.) (5 çaas).**

Sobkooz bolbol gerenii socialis baiguulalta mən.

Sovkooz bolbol socialis gazar azal ba socialis malazaliin turag jike faabrig mən. M.T.S. bol, kədəə azaliigi socialis çanartai bolgozo sebleke ba kolkooznuudiigi ulam kyceteigeer soveed josoor cag yrgelze kədəlmərilke kəgyyrge mən.

Sovkooz. M.T.S-iin dergede politotdeel gedeg, ulas təriin keltes togtooson uçar politoddeelnuudiin zoriigo.

Yliger zişee bolgozo dagamaar, erkim sain yzemzeteigeer jabuulgajaa kiize jabasan sovkooz, M.T.S tukai („gigaant" sovkooz, şeevçenkiin M.T.S, B.A.SSR dotor jamar sovkooz M.T.S. erkim sain jabanab g.m.)

Sovkooz M.T.S nuudiin erkim magtalga udaarniguudiin kədəlməri, jabadal, jabuulgiin ylger zişeenyy.

**Temdeglel;** Niitiin baidaliin şinzelel zaaka prograama taban ziliin surguulida taaruulza federaaciin gegeerel komisariaadaas oros kelen deere zokioosoniigi oroitozo abça orçuulbaç, ridaktiir laza orçuulgiigani gegeerel komisariaadtaa amzaagyin şaltagan deerees Buriaad surguulinuudiin sentiaabri sara dotor suralcaka karaatai ekiigi jaaralaar ene tunkaglaba.

Prograama meetodiin instityyt.

**Redaagtor S. Şaraboon.**

Издательства „Бурпранда" и Унэн" Бурлито №32